

Social Cohesion and Development

Vol 2, No 2 (2007)

The Europeanization of public policies in Greece

Χρ. Μπάγκαβος και Δ. Παπαδοπούλου (επιμ.), Μετανάστες και ένταξη μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg, 2006

Θεόδωρος Φούσκας

doi: [10.12681/scad.9671](https://doi.org/10.12681/scad.9671)

Copyright © 2016, Φούσκας Θεόδωρος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Φούσκας Θ. (2016). Χρ. Μπάγκαβος και Δ. Παπαδοπούλου (επιμ.), Μετανάστες και ένταξη μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg, 2006. *Social Cohesion and Development*, 2(2), 210–212. <https://doi.org/10.12681/scad.9671>

ever, Eberhard Eichenhofer finds the rational behind the recognition of the right to social security to be the decommodification of social services, in the framework of a social strategy which intends to help those who cannot help themselves by market forces. Therefore, the right to social security and social rights in general are not fundamentally different from classic civil and political rights.

This is an important point. The right to social security in most European legal orders has an autonomous constitutional foundation, distinct from the protection of the right to property. It is true that the case-law of Strasbourg has based the protection of social security provisions to the right of property, but this has happened only because the right to social security is not enshrined in the ECHR. (For the same reasons -i.e. lack of constitutional protection- some of the most influential proposals to elaborate a conceptualization of the welfare rights as “new property” come from American authors.) However, the essence of social rights is the relativation of the absolute character of the right to property by the introduction to the constitutional order of a parallel normative justificative base, founded on human dignity, equity and equality.

George Katrougalos,
Thrace University

Χρ. Μπάγκαβος και Δ. Παπαδοπούλου (επιμ.),
Μετανάστες και ένταξη μεταναστών στην ελληνική κοινωνία,
Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg, 2006

Το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί στις μέρες μας ένα από τα πλέον κεντρικά θέματα που απασχολούν τις κοινωνικές επιστήμες, καθώς συναρτάται άμεσα με πλήθος παραμέτρων, που αφορούν τόσο την κοινωνία υποδοχής και τους θεσμούς της, όσο και τις ιδιαιτερότητες των ιδίων των μεταναστών. Τον αντίστοιχο επιστημονικό προβληματισμό που αναπτύσσεται στην Ελλάδα έρχεται να εμπλουτίσει η μελέτη των Χρήστου Μπάγκαβου και Δέσποινας Παπαδοπούλου. Στο βιβλίο επιχειρείται μια ολοκληρωμένη και εις βάθος ανάλυση των διαστάσεων και των συνεπειών της σύγχρονης μετανάστευσης και των διαδικασιών κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, μέσω της κοινωνικής έρευνας.

Το πρώτο μέρος του βιβλίου προσεγγίζει την ιστορική, δημογραφική, και κοινωνιολογική διάσταση του μεταναστευτικού φαινομένου. Οι Georges Tapinos και Daniel Delaunay εξετάζουν τη λειτουργικότητα των στατιστικών δεδομένων για τα μεταναστευτικά ρεύματα της περιόδου 1965-1995, ως προς την υποστήριξη του ισχυρισμού περί ύπαρξης μιας παγκοσμιοποιημένης, διεθνούς μετανάστευσης και του ρόλου της στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης οικονομιών. Η Λίνα Βεντούρα εστιάζει το ενδιαφέρον της στην ιστορική διάσταση του μεταναστευτικού φαινομένου στον ευρωπαϊκό χώρο ως χώρο υποδοχής μεταναστών. Εξετάζεται η μετανάστευση τον 19ο αιώνα, συνδυασμένη με την αγροτική έξοδο, που καταλήγει σε ενδοευρωπαϊκές και υπερπόντιες μετακινήσεις, ως απόρροια των παγκοσμίων πολέμων, των αποικιοκρατικών σχέσεων και των διακρατικών συμφωνιών.

Το άρθρο των Σάββα Ρομπόλη, Χρήστου Μπάγκαβου και Ιωάννη Χατζηβασιλόγλου εξετάζει την περίπτωση της Ελλάδας ως χώρας που βίωσε μια έντονη μεταναστευτική εισροή, σε μια χρονική περίοδο στενότητας στην αγορά εργασίας και προβληματισμού για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος. Οι συγγραφείς συμπεραίνουν πως η παρουσία μεταναστών αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την επιβράδυνση των μεταβολών των συνταξιοδοτικών συστημάτων και των

πλαίσια λειτουργίας της αγοράς εργασίας. Στη δική του συμβολή, ο Ιορδάνης Ψημμένος αναλύει τον κοινωνικό αποκλεισμό των μεταναστριών οικιακών βοηθών μέσα από την ένταξή τους στην έμ-μισθη οικιακή εργασία. Από την ανάλυση προκύπτει ότι η σημερινή οικιακή βοηθός αντιμετωπίζει τη ρευστότητα των χώρων διαμονής, εργασίας, σχέσεων, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, βιώνει την εμπειρία της διάκρισης και ανάπτυξης στερεότυπων ρόλων. Διαπιστώνεται ότι για πρώτη φορά στην ιστορία της οικιακής εργασίας δημιουργείται ένα ευέλικτο εργατικό δυναμικό που βιώνει τον κοινωνικό αποκλεισμό, την εθνική και κατά φύλο κατηγοριοποίηση και μια σύγχρονη εξάρτηση των δικαιωμάτων του από τις εργοδοτικές αρχές. Το άρθρο της Λουκίας Μουσούρου εξετάζει την ένταξη των παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο ελληνικό σχολείο. Διαπιστώνεται ότι παρά τα διαφορετικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν τα παιδιά, η δέσμη μέτρων παραμένει η ίδια για την ένταξή τους, καθώς δεν υπάρχει καμία προσαρμογή στη διακριτή πραγματικότητά τους. Το άρθρο του Κωστή Δημουλά εστιάζεται στους παράγοντες ένταξης των οικονομικών μεταναστών στην Αττική. Ο συγγραφέας, παρουσιάζοντας τα χαρακτηριστικά της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής και των οικονομικών μεταναστών από εμπειρική έρευνα του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, συμπεραίνει πως το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες είναι η νόμιμη παραμονή τους στη χώρα, γεγονός που επηρεάζει κάθε έκφανση της καθημερινότητάς τους. Η Δέσποινα Παπαδοπούλου εξετάζει τους μηχανισμούς κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Το κείμενο, βασισμένο σε έρευνα του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ στην Αττική, ερμηνεύει τις διαδικασίες ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών. Βασικό συμπέρασμα είναι ότι οι μετανάστες υιοθετούν τις αξίες και τους κοινωνικοοικονομικούς μηχανισμούς του ελληνικού πληθυσμού έχοντας εμπόδια για την νομιμοποίηση και την ένταξή τους. Η Κούλα Κασιμάτη εξετάζει την ένταξη των Αλβανών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία με βάση τα στοιχεία της εμπειρικής έρευνας (IAPASIS). Η συγγραφέας, έχοντας αναλύσει την εμπειρία και τη συνολική παρουσία των Αλβανών στη χώρα μας, συμπεραίνει πως η κοινωνική ένταξή τους δεν έχει επιτευχθεί ακόμη. Τέλος, ο Νίκος Καμπέρης επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στους αλλοδαπούς εργάτες στον ελληνικό αγροτικό χώρο και συμπεραίνει πως υφίστανται ποικίλες διακρίσεις λόγω της κρίσης που πλήττει την αγροτική οικονομία.

Το υπό κρίση βιβλίο έρχεται να προστεθεί σε μια πλούσια παράδοση κοινωνιολογικών μελετών για τη μετανάστευση. Την περίοδο 1990-1998 η επιστημονική έρευνα στην Ελλάδα εστίασε την προσοχή της σε συγκεκριμένες μελέτες (case studies) για τον κοινωνικό αποκλεισμό και σε βασικά θέματα, όπως οι επιπτώσεις της εργασίας σε συγκεκριμένες εθνικές ομάδες [Κασιμάτη Κ. (1992), *Πόντιοι μετανάστες από την πρώην Σοβιετική Ένωση: Κοινωνική και οικονομική τους ένταξη*, Πετρονάκη Μ. και Κ. Ζαρκιά, (1998), *Το πορτραίτο μιας διαπολιτισμικής σχέσης: Κρυσταλλώσεις, ρήγματα, ανασκευές*, Ψημμένος Ι. (1995), *Μετανάστευση από τα Βαλκάνια: Κοινωνικός αποκλεισμός στην Αθήνα*]. Την περίοδο 1998-2001, στην ελληνική ακαδημαϊκή έρευνα επικράτησε μια προσήλωση σε θέματα νομικής μορφής της μετανάστευσης, νομιμοποίησης και μεταναστευτικής πολιτικής. Από το 2001 έως το 2008, η ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα επικεντρώνεται στη διερεύνηση της οικονομικής και πολιτιστικής ένταξης και κοινωνικής συνοχής των μεταναστών, καθώς και στην ανάλυση ειδικών θεμάτων και ειδικών επαγγελματικών κατηγοριών των μεταναστών που αντιμετωπίζουν εμπόδια πρόσβασης σε υπηρεσίες πρόνοιας και κοινωνικής προστασίας (Λαμπριανίδης Λ. και Α. Λυμπεράκη, *Αλβανοί μετανάστες στη Θεσσαλονίκη: Διαδρομές ευημερίας και παραδρομές δημόσιας εικόνας*, Psimmenos I. and K. Kassimati "Immigration control pathways: Organizational culture and work values of Greek welfare officers", στο: *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 29, no. 2, Κασιμάτη Κ. και Λ.Μ. Μουσούρου, *Φύλο και μετανάστευση: Θεωρητικές αναφορές και εμπειρική διερεύνηση*, Καμπούρη Ε., *Φύλο και μετανάστευση: Η καθημερινή ζωή των μεταναστριών από την Αλβανία και την Ουκρανία*, Θανοπούλου Μ., *Φύλο και μετανάστευση: Διαγενειακές σχέσεις*

και σχέσεις φύλου σε οικογένειες Αλβανών μεταναστών, Βασιλικού Κ., Γυναικεία μετανάστευση και ανθρώπινα δικαιώματα: Μια βιογραφική έρευνα για τις οικιακές βοηθούς από τα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη, Ψημμένος Ι. και Χ. Σκαμνάκης, Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία: Η περίπτωση των γυναικών από την Αλβανία και την Ουκρανία).

Η μέλλουσα έρευνα θα πρέπει να εστιάσει την προσοχή της σε θέματα του κοινωνικού αποκλεισμού ή ενός συγκεκριμένου αντικειμένου έρευνας, όπως π.χ. την ανάλυση των συνεπειών και των αλλαγών των μεταναστευτικών ροών, των αιτιών που ωθούν τους μετανάστες σε συγκεκριμένα επαγγέλματα ή περιοχές διαμονής, τη διερεύνηση της ποικιλομορφίας του εργατικού δυναμικού των μεταναστών κ.λπ. Τέλος, θα πρέπει η έρευνα να επικεντρώσει το ενδιαφέρον της στις συνθήκες διαβίωσης και σε μικρο-κοινωνιολογικές και εις βάθος ερμηνείες για το πώς οι ίδιοι οι μετανάστες βλέπουν τον εαυτό τους μέσα από την εργασία. Έτσι θα ξεπερασθεί η στατικότητα και η μονομέρεια της ανάλυσης που προκύπτουν από τις επιταγές μιας έρευνας αποκλειστικά προσανατολισμένης σε δημογραφικές ή στατιστικές αναλύσεις, που στοχεύουν σε στρατηγικές μεταναστευτικής πολιτικής.

Το βιβλίο του Χρήστου Μπάγκαβου και της Δέσποινας Παπαδοπούλου αποτελεί μια επίκαιρη συμβολή στη σύγχρονη πραγματικότητα, ρίχνοντας φως στις διαστάσεις και τις συνέπειες της σύγχρονης μετανάστευσης και των διαδικασιών κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Με αυτή την έννοια, συνιστά μια σημαντική συνεισφορά στη σχετική βιβλιογραφία, καθώς αποτελεί ένα εξαιρετικά χρήσιμο εγχειρίδιο για ερευνητές, επιστήμονες, φοιτητές κοινωνιολογίας και κοινωνικής πολιτικής και για όσους δραστηριοποιούνται στη μελέτη του μεταναστευτικού φαινομένου.

**Θεόδωρος Φούσκας,
Πάντειο Πανεπιστήμιο**